

TẠI SAO PHẢI NGHIÊN CỨU TÀI CHÍNH CÔNG

PGS.TS. SỬ ĐÌNH THÀNH

Dẫn nhập

- Khu vực công
- Chính sách công và vai trò can thiệp của chính phủ.
- Nghiên cứu các mô hình ra quyết định chính sách thông qua sử dụng công cụ tài chính công

Các quan điểm về vai trò chính phủ

- Sau cuộc Đại khủng hoảng 1929 - 1933 (Great Depression), Trường phái Keynes cho rằng vai trò của chính phủ là điều tiết vĩ mô nền kinh tế => tạo ra tổng cầu xã hội hiệu quả.
- Khủng hoảng tài chính 2008, Tổng thống Pháp Nicolas Sarkozy: “Chính phủ thiết lập một nền tảng thay thế cách tiếp cận laissez – faire hiện tại”.
- Joseph Stiglitz (Nobel Laureate, 2001), 2008, chính phủ cần phải hành động để khắc phục khủng hoảng: ngăn chặn sự tịch biên, tái cơ cấu vốn ngân hàng, kích thích kinh tế, bảo vệ người thất nghiệp, chống đỡ tài chính nhà nước...

Vai trò thích hợp của chính phủ là gì ?

- Đây là những vấn đề trọng yếu của tài chính công.
- Sự đa dạng của nền kinh tế xã hội => Vai trò thích hợp của chính phủ trong nền kinh tế là gì?
- Có thể đánh giá qua các hoạt động của tài chính công:
 - => **Khía cạnh chi tiêu** : Dịch vụ/hàng hóa gì chính phủ nên cung cấp cho xã hội?
 - => **Khía cạnh thuế**: Chính phủ gia tăng thu nhập như thế nào để tài trợ chi tiêu?

BỐN CÂU HỎI LỚN CỦA TÀI CHÍNH CÔNG

- Chính phủ nên can thiệp vào nền kinh tế *khi nào (When)*?
- Chính phủ nên can thiệp *như thế nào (How)*?
- Ảnh hưởng của những can thiệp đó đến kết quả kinh tế *là gì (What)*?
- Tại sao (*Why*) chính phủ lại chọn sự can thiệp theo phương thức đó ?...

Khi nào chính phủ can thiệp vào nền kinh tế ?

- Thông thường, thị trường cạnh tranh cung cấp các đầu ra rất “hiệu quả” cho nền kinh tế .
- => Nói chung có 2 lý do để chính phủ can thiệp vào nền kinh tế:
 - Thất bại thị trường và;
 - Tái phân phối thu nhập xã hội.

Khi nào chính phủ can thiệp? Sự thất bại thị trường

- Ví dụ: xét thị trường bảo hiểm:
 - Có nhiều người không tham gia bảo hiểm. Có nhiều nguyên nhân: không đủ tiền để tham gia hoặc không có động cơ để tham gia...
 - => thất bại của thị trường là không ngăn chặn dịch bệnh lây lan cho xã hội.

Khi nào chính phủ can thiệp? Sự thất bại thị trường

- Ở Mỹ trong năm 2003, có 45 triệu người không có bảo hiểm (or 15.6% dân số) .
- => Thiếu bảo hiểm có dẫn đến những ngoại tác tiêu cực: bệnh tật lây lan, ảnh hưởng đến người khác .
- Sự lan truyền bệnh sởi (Measles epidemic) từ năm 1989-1991, gây ra là do nguyên nhân tỷ lệ tiêm chủng rất thấp.
 - => Giải pháp là chính phủ Mỹ phải trợ cấp chích vaccines cho những hộ gia đình có thu nhập thấp.

Tái phân phối thu nhập

- Chính phủ cần quan tâm đến: (i) quy mô chiếc bánh kinh tế; (ii) quy mô lát bánh mà mỗi người nhận được từ chiếc bánh kinh tế.
 - Theo thuyết vị lợi, xã hội đánh giá sự tăng thêm 1 đôla tiêu dùng của người nghèo cao hơn 1 đôla tăng thêm của người giàu.
 - **Tái phân phối** là sự thay đổi nguồn lực từ nhóm người này sang nhóm người khác.

Tái phân phối thu nhập

- Ở Mỹ, trong số những người không được bảo hiểm, khoảng $\frac{3}{4}$ là những người có thu nhập dưới mức trung bình (the median income).
- => Xã hội cảm thấy rằng rất hợp lý để tái phân phối thu nhập từ những đối tượng được bảo hiểm (người có thu nhập cao) cho những người không được bảo hiểm (người có thu nhập thấp) .

Tái phân phối thu nhập

- **Tái phân phối => dẫn đến sự tổn thất/kém hiệu quả.**
 - **Hành động tái phân phối có thể làm thay đổi hành vi con người. Đánh thuế vào người giàu để tái phân phối cho người nghèo có thể làm cho cả 2 đối tượng làm việc kém hiệu quả .**

Can thiệp như thế nào?

- Nếu như chính phủ muốn can thiệp vào thị trường, có một số cách thức lựa chọn :
 - Sử dụng cơ chế giá (*price mechanism*) kèm theo thuế hoặc trợ cấp;
 - Bắt buộc (Mandate) các cá nhân hay công ty cung cấp hàng hóa;
 - Trực tiếp cung cấp hàng hóa công và;
 - Tài trợ công cho khu vực tư.

Tác động của can thiệp?

- Rất nhiều công trình nghiên cứu thực nghiệm công đánh giá sự tác động trực tiếp hay gián tiếp hành động can thiệp của chính phủ .
 - ***Tác động trực tiếp:*** kiểm soát hậu quả mong đợi của hành động đó .
 - ***Tác động gián tiếp:*** một số người thay đổi hành vi phản ứng lại hành động can thiệp của chính phủ => Điều này còn gọi là “quy luật hậu quả không mong đợi”.

Tác động của can thiệp?

- **Tác động trực tiếp của việc cung cấp bảo hiểm y tế cho những người không được bảo hiểm là:** Năm 2003, khoảng 44 triệu người Mỹ được tài trợ ở mức chi phí là 88 tỉ đôla.
- **Tác động gián tiếp của chính sách đó là:** tạo ra sự chèn lấn đến nguồn tài trợ khác cho bảo hiểm y tế vì chính sách bảo hiểm miễn phí của chính phủ .
 - Năm 2003 có gần 200 triệu người có bảo hiểm tư nhân
 - Nếu 90 % số người thôi không tham gia bảo hiểm tư nhân, dẫn đến chi phí tài trợ tăng gấp 3 lần (đến 268 tỷ đôla).
 - Nếu chỉ 10% số người không tham gia bảo hiểm, thì chi phí tài trợ chỉ tăng lên 124 tỷ đôla .
 - *Câu hỏi đặt ra:* Có bao nhiêu người sẽ phản ứng với hành vi can thiệp của chính phủ ? Cần điều tra/khảo sát thực tế.

Tại sao chính phủ phải làm như vậy?

- Lý thuyết lựa chọn công cho rằng, chính phủ không đơn giản cư xử như là người nhân từ - đơn thuần can thiệp chỉ vì thất bại thị trường và tái phân phối thu nhập .
- => Công cụ kinh tế chính trị giúp cho chúng ta hiểu tại sao chính phủ đưa ra quyết định chính sách như thế nào?
 - Chẳng hạn thất bại thị trường có thể dẫn đến sự can thiệp của chính phủ, nhưng có vấn đề không kém quan trọng là sự thất bại của chính phủ do sự can thiệp không hợp lý.

Tại sao chính phủ phải làm như vậy?

- Thực tiễn về cơ chế cung cấp bảo hiểm y tế của các quốc gia phát triển cho thấy: hiệu quả và tái phân phối không chỉ là vấn đề xem xét duy nhất.
 - U.S.: Bảo hiểm y tế do tư nhân thực hiện.
 - Canada: Tổng công ty bảo hiểm y tế quốc gia .
 - Germany: Ủy thác cho khu vực tư .
 - U.K.: Chăm sóc y tế quốc gia miễn phí

Quy mô của chính phủ

- Quy mô chính phủ thường được đo lường với GDP
- 1930s: Chính phủ Mỹ chi tiêu 5% of GDP.
- 1970s và về sau: Khoảng 20% of GDP (**Figure 1**).
- Khuynh hướng chung của các nước sau 1960s, quy mô chi tiêu chính phủ Mỹ tăng chậm hơn (**Figure 2**).

Figure 1

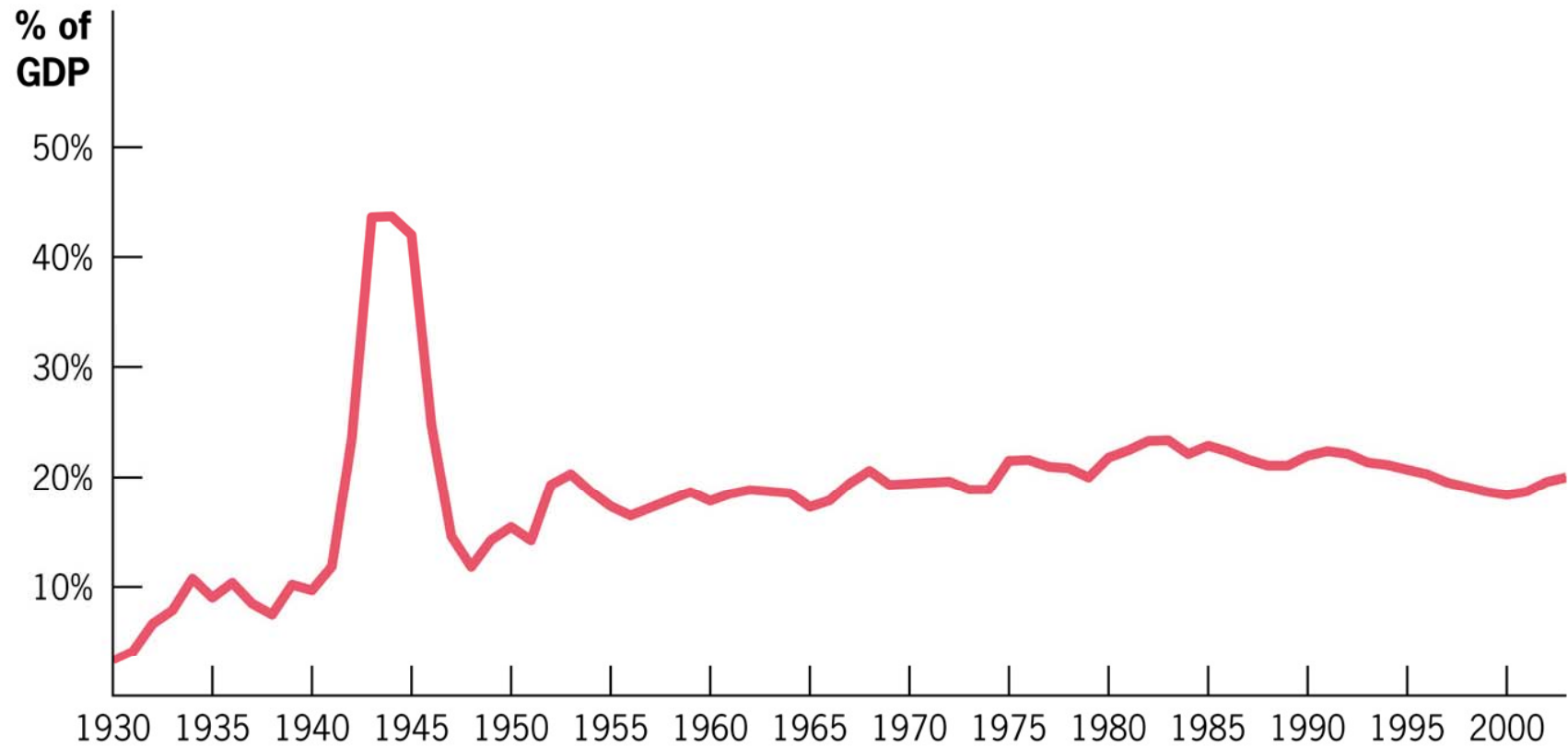
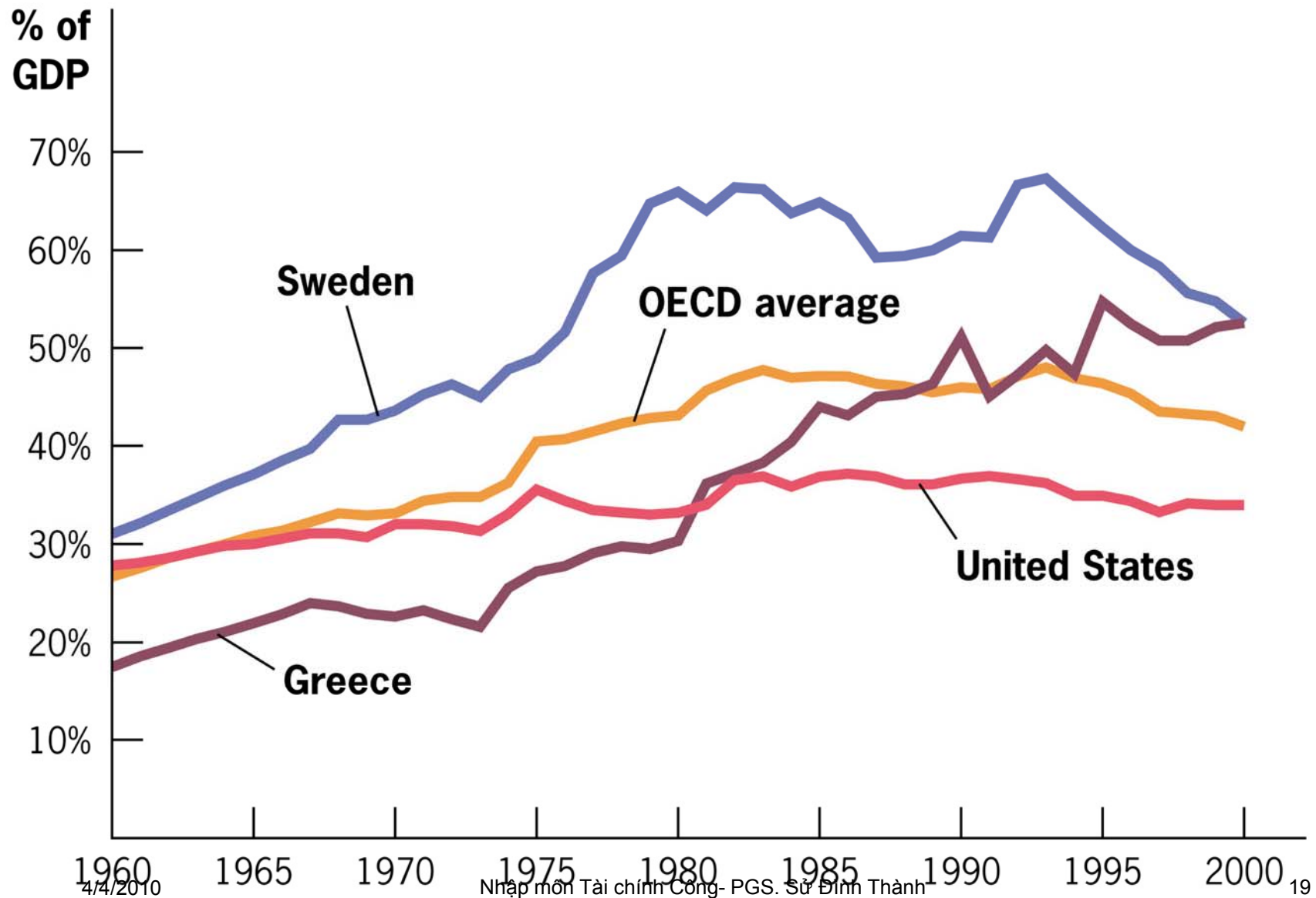

Figure 2

4/4/2010

Nhập môn Tài chính Công- PGS. Sử Đình Thành

19

Source: OECD Historical Statistics

Figure 3

Quy mô chính phủ Việt Nam

